

soha nem készítettek, nem is fognak készíteni paragrafust. A tilalomnak köre tehát határozatlan, ezt el kell ösmernünk és pedig főképp a periferiája felé, de a nagyjára vonatkozólag a közfelfogás eléggé jellemző és eléggé felismerhető is.

Ha már most — mint másképp nem is lehet, — a közfelfogásban keressük annak a criteriumát, hogy a boldvavölgyi vasút dolgával egybefüggő ügyletek a közrend és közerkölcsiség köreibe ütközőknek tekintendők-e vagy sem (a büntető codex categoriáját félretesszük), akkor az első, a mi joggal fölülk, az a tény, hogy az illető ügyletek országos megbotránkozást keltettek. Hanem, hogy a dologba belejátszik a politika, óvatos lesz mégis az illető ügyletek mibenlétét szorosabb szemügyre venni, mielőtt azt a megbotránkozást, melynek őszinteségét a politikával való összefüggése gyanussá tehetné, valódinak fogadjuk el.

És tényleg, a két ügylet elsején — a szerződésen, melylyel az engedélyes főispán az építendő vasutra néző összes jogait 80000 forint «tiszteletdíj» kikötése mellett egy harmadikra ruházta — bár szigorúan vegyük is, nehezen találni kivetni valót. Egy vasut építése magános számára épen olyan üzlet, mint bármely más. Befektetést igényel és kockázattal jár. Jogosult tehát a nyereség és a nyereségre irányzott szándék épenséggel nem erkölcstelen. Gazdálkodásunk egész mai rendszere a nyereség kilátásán nyugszik. E nélkül nincs tőke, mely a kockázatot elvállalja, tőke nélkül pedig nincsen par, kereskedelem, közvagyonosodás. Hogy a tőkét esetünkben nem kizárólag a vállalkozó szolgáltatja, hanem ahhoz a megyei érdekeltségek és az állam is hozzájárulnak, az üzlet természetén nem változtat. A kockázat különös voltában és nagyságában fekszik ennek a hozzájárulásnak az oka. Igaz, hogy ez a körülmény visszaéléseknek lehet kútforrása, a mennyiben az érdekeltségeknek és ez államnak hozzájárulása esetleg túl magas lehet azokhoz az előnyökhöz képest, mikkel a vasút reájuk nézve jár, e révén aztán a vállalkozó nyeresége lehet aránytalan nagy, a saját tőkéjéhez, kockázatához, vagy munkájához képest. Ha meg a vállalkozó abban a helyzetben van, hogy az érdekeltségek és az állam hozzájárulásának mérvére befolyással bír s ezt a befolyást ki is használja a saját nyereségének fokozására, ösmervén az aránytalanságot mi a különféle szolgáltatások és ellenszolgáltatások között fönnforog, akkor egyenesen erkölcstelen is lehet az üzlet, melyet csinál. Hanem ezek

a körülmények rendszerint nem nyilvánvalók, a szerződésekből pedig, a miket az illető vállalkozó köt, bizonyára nem tűnnek ki. Tehát az ilyen szerződések, önmagukban véve, nem tekinthetők alkalmatlanoknak arra, hogy közjegyzői ügködés tárgyát képezzék, mivel belőlük semmi rend- és erkölcseellenes ki nem szögellik. Azt pedig, a mit esetleg eltakarnak, a közjegyzőnek tudnia nem kell és, ha tudná is, kifogásolnia nem lehet, miután ő közjegyző és nem rendőr vagy erkölcőr.

Ugy pedig, mint a vállalkozó és illetve engedélyes közvetlen szerződesei, megendett és önmagában nem kifogásolhatónak tekintendő az olyan szerződés is, melylyel ő engedélyeit és jogait másra átruházta. Ha erkölcös a vállalkozás tárgya és megengedett a belőle várható nyereség, azonos jellegű kell hogy legyen a vállalatnak, illetve az abból származható haszonnak átruházása is, akár tart fönn magának valamit az átruházó a várandó haszonból, illetőleg akár ellenérték fejében eszközli az átruházást, akár nem. Egy magasabb erkölcsei rend, egy finomabb érzékenységű erkölcsei felfogás különbséget fog talán itt is tenni és kérdeni fogja, van-e helyes arány az átruházó által a maga számára kikötött haszonrész, illetőleg az engedmény-ellenérték közt egyrészt és másrészt munkája, kockázata, illetve tőke befektetése közt, mellyel tényleg az átruházás megtörténtéig a vállalat sikeréhez hozzájárult? De az ilyen erkölcsei mértéket, kivált kereskedelmi vagy vállalkozási üzleteknél, mai nap legalább, normativum gyanánt felállítani nem lehet. És ismét nem lehetne a közjegyző — egészen eltekintve az ilyen erkölcsei mérték lehetetlen voltától — az annak alkalmazására és az előtte ügködő felek erkölcsei bírójának szerepére hivatott.

Ezeknél fogva mi a boldvavölgyi vasut dolgával egybefüggő két ügylet imént érintett elsején mit sem látunk, a mi azt higgadt, tárgyilagos megfontolás mellett, akár a közrenddel, akár a közerkölcseiséggel ellenkezőnek tüntethetné fel. És a közjegyző, a ki a felek megkeresésére ennél, vagy az ilyenhez hasonló ügyletnél közbenjárt, akár csak az aláírásokat hitelesítette, akár magát az ügyletet foglalta volt közokíratba, mit sem tett, a mi a törvénynyel, vagy állásának decorumával meg ne férne. Ellenkezőleg, a törvény ismert 56-ik szakaszára tekintettel, pusztá kötelességét teljesítette volt.

Szándékosan szemet húnynak ezekben egy körülmény előtt, mely a kérdéses ügylet megítélésére egy bizonyos szempontból

nagyon is fontos lehet, a mely szemponttal azonban nekünk itt semmi dolgunk, ez t. i. a politikai. Hogy az engedélyes és átruházó fél magas közigazgatási hivatalt foglalt el, az a politikai erkölcs szempontjából bizonyára szintén beszámítás alá esik; milyen módon és mértékben, azt itt nem a feladatunk kutatni, hanem ez a beszámítás egészen önálló és a közerkölcsök szabta azon határvonalon, mely a magánjogforgalomban figyelembe veendő, bizonyára épen annyira kívül esik, mint a föntebb érintett finomultabb erkölcs érzés parancsolatai. Ha abban az országos megbotránkozásban, melyről föntebb szoltunk, az illető ügyletek elsejének is része van akkor ez, nem kételkedünk, a kérdés ezen politikai oldalának tulajdonítandó.

Egészen eltérő utakra visz — sajnos — a boldvavölgyi vasut dolgában köztudomásra jutott második ügylet. Ez egy egyoldalú kötelező, melyben nem is már az engedélyes, hanem a főispán — bár ebbeli jellegének kitételét az okmány gondosan kerüli — megéri, hogy «befolyását legjobb akarata szerint érvényesítendi» és bizonyos «kedvezményeket eszközöl ki a magyar királyi kormánytól» t. i. az építési tőkének, valamint az állami hozzájárulásoknak felemelését, a magyar kir. államvasutaknak fizetendő összeg leszállítását, a Sajó-hid fából való építhetését, a nélkül, hogy ezért az építési tőke leszállíttatnék, továbbá a vasuti csatlakozási forgalomban kocsirakomány-árak után csak egyszeres kezelési illeték szedhetését és az államvasutaknak üzletkezelési hányad címén fizetendő illeték kedvezményes tételének bizonyos kijelölt szállítmányokra való alkalmaztatását.

Mindezeknek a kedvezményeknek egy a közös jellegük és céljuk: a vállalkozó nyereségének fokozása. *Az most a döntőkérdés hogy ez a nyereségfokozás jogos dolog-e?* mert, ha az, akkor a kedvezményeknek kieszközlése, illetve az erre vonatkozó ígélet, nem lehet erkölcstelen. Nem lesz erkölcstelenné még az által sem, hogy a ki az ígéletet teszi, magas állású közhivatalnok és társadalmi összeköttetései révén is nagy befolyással bíró egyén és azért föltehető, hogy a kérdéses ígélet ezekre a körülményekre vetett oldalpillantással lett adva és elfogadva; mert jogos cél érdekében, ha valaki hivatali vagy társadalmi állása súlyát latba veti, megengedett dolgot művel. Még, ha a saját ügyéről és érdekéről is volna szó, megtehetné ezt, mert a saját egyéniségének súlya, mivel az egyik nagyobb,

másik kisebb mértékben bír, el nem választható, le nem hántolható az egyénről; méltánytalan volna pedig annyira menni a puritaniszmusban, hogy valaki jogos érdekének szorgalmazásáról is lemondjon, mert tudja, hogy ha eljár érte, könnyebben jut hozzá, mint az olyan, kit a saját egyénisége vagy hivatalos állása kevésbé hathatósan támogat. Kiemeljük azonban, hogy félre ne értessünk, miszerint nem a *saját hivatalos hatáskör* érvényesítését értjük itt, mely egy harmadik személy jogos érdekében igen, de az illető közhivatalnok saját érdekében, még *ha jogos is az érdeke*, meg nem engedhető, nem ugyan tisztán erkölcsi hanem hogy úgy mondjuk erkölcspolitikai indokból.

Egy példával törekszünk világosabbakká lenni. Ha a boldvavölgyi vasut előmunkálatai olyan hibás alapon indultak volna, s a vonatkozó számítások annyira téveseknek bizonyultak volna, hogy a szóban forgó kedvezmények csupán az érintett tévedések correctivumát képviselnék, elannyira, hogy ezek nélkül a kedvezmények nélkül a vasut felépíthető sem volna, sőt a vállalkozó nélkülök a vállalattól vissza is kellene hogy lépjen, mivel az elegendő (tiszteséges) nyereséget nem ígérne: akkor az a nyereségfokozás, a mit a kedvezmények jelentenek, jogos dolog volna, s a főispán, a ki a kedvezmények kieszközlését megígéri és azok kieszközlése végett befolyását érvényesíti, akár mert a vasut létrejöttét közérdekből szükségesnek tartja, akár csak azért is, mert a vállalkozó iránt jóindulattal van, nem követne el megróható dolgot, sőt az első esetben egyenesen a köteleiséget teljesítené. De még úgy sem lehetne a föltett esetben eljárását erkölcstelennek minősíteni, ha ő maga volna a vállalkozó s így egyénisége, vagy állása révén nyomatékosabb befolyását a saját maga érdekében érvényesítené, csak a saját hivatalos hatáskörét ne vegye ilyenkor személyes érdekei szolgálatába. Itt is áll ugyan a mit a politikai erkölcs kívánalmairól föntebb mondtunk s azért az ilyen eljárás a hivatalos correktség ideálja bizonyára nem lesz, de a közerkölcstelen körét az még túl nem lépi, bár nem tagadható, hogy nagyon a körvonalai táján mozog, mert, hogy az a nyereség meddig megfelelő, meddig nem, azt rendszeren nagyon nehéz eldönteni.

A boldvavölgyi vasut dolgában persze ez e fajta megkülönböztetések teljesen fölöslegesek. Mert az ügyletek másodikából az a körülmény, hogy a nyereségfokozás jogosulatlan volt s hogy ennél fogva a kedvezmények kieszközlésére vonatkozó ígélet és eljárások

megengedhetlenek voltak, annyira szembeötlő, hogy az ügyletnek a közerkölcsökkel ellentétes volta iránt — miután a vétlen jóhiszem is teljesen kizártnak veendő — a legkisebb kétség sem foroghat fön.

Világos pedig a nyereségfokozás jogosulatlan volta a szerződésnek két kikötéséből. Az egyik így hangzik: «Ha M. Gy. úrnak nem sikerülne az ezen felsorolt kedvezmények közül egyik vagy másikat kieszközölni, M. Gy. úr a megfelelő kikötött jutalékra ugyan igényt nem tarthat, *de azért a vasut építésére és financirozására nézve M. Gy. és Sz. I. urak közt külön létrejött szerződés érvényét ezen körülmény nem befolyásolja.*»

Ebből világos, hogy a vasut már az eredeti, kedvezmények nélküli alapon is megépíthető lett volna és pedig mindenesetre megfelelő nyereséggel, mert különben nem találkozott volna reá új vállalkozó, a ki még hozzá a várandó nyereségből el is mert ígérni 80000 forintot az első engedélyesnek, pusztán az üzlet átengedése fejében. Hanem kikötötte volna az új vállalkozó azoknak a kedvezményeknek kieszközölését oly mód, hogy szerződést bontott volna az elmaradásuk. Mihelyt az első szerződés föltétlenül érvényben hagyatott, az illető kedvezmények nem jelentettek egyebet, mint a vállalkozónak a rendes körülmények közt várható üzleti nyereségen fölül való gazdagítását.

A második kikötése pedig a szerződésnek, mely a nyereségfokozás jogosulatlan voltát már nem is következtetés, hanem a közvetlen bizonyosság frappans erejével igazolja, az, mely az átruházó félnek a kieszközölni kívánt kedvezményekben való részesedését illeti. Mind az építési tőkének, illetve az állami hozzájárulásoknak felemelése útján, mind az államvasutaknak járó összegek leszállítása folytán elérendő nyereség többlet fele része, ezen kikötés értelmében az átruházót kellett hogy illesse. Hasonló módon javára íródott tízezer forint erejéig az a megtakarítás, mi a Sajó-hidnak fából való építhetése folytán kilátásba került. Lehet ezt úgy odaállítani, mint az engedély-átruházás ellenértékének eventuais növelését és lehet azt mondani hogy, a mennyiben mindjárt az első engedély oly széles előnyű alapon adatott volna meg, minővé az a kedvezmények folytán lett, úgy az eredetileg 80000 forintban megállapított ellenérték mindjárt eleve és a nélkül, hogy a második ügylet scabrosus kikötéseire szükség lett volna, megfelelően magasabbra tehető lett volna, mely esetben az ügyleten senki nem látott volna kivetni valót. Hát ez

igaz is, nem is. Az lehet, hogy ebben az esetben a vállalkozó nyereségeinek magassága kevésbé lett volna szembeötlő és azért az ügylet külsőleg, illetve maga a szerződés, a jogosulatlansága bényegét oly kirívóan nem hordta volna magán, jelesen a közjegyzői közbenjárás megtagadására indokot nem szolgáltatathatott volna. Hanem a nyereség jogosulatlanságán ez a külső körülmény nem változtatott volna; mert az átruházási ellenérték csak úgy jogosult, ha az átruházó munkájával kockázatával stb. helyes arányban áll, a mint már föntebb érintettük.

Míg így hát a kikötött kedvezmények által czélzott nyereségfokozás jogosulatlan voltát ezek a megfontolások kétségtelenül fölfödik, magának a nyereségnek s az arra irányzott egész eljárásnak erkölcsi minősítését két más mozzanat adja meg nem kevésbé nyilvánvalóan. Az egyik az, hogy a nyereszkedés nem is az üzlet természetes fejlődésének kihasználásával, hanem *közpénzek* bevonásával czéloztatott. A másik pedig az, hogy a közpénzek kétségkívül hamis ürügyek alatt voltak igénybe veendők, illetve az üzletbe vonandók. Mert a fölött nem kételkedhetni, hogy mikor az engedélyes az eredeti föltételek kedvező módosításának szorgalmazását ígérte, azt nem avval az indokolással remélte tehetni, illetve tette is, hogy a kedvezmények értékének az a rendeltetése, miszerint a saját tárczájába kerüljön.

Ebben a világításban aztán persze az első engedélyesnek hivatalos és társadalmi állása, mint a kedvezmények kieszközölésére vonatkozó ígélet támasza és biztosítéka s maga a kedvezmények szorgalmazása is más beszámítás alá esik, mint az, melynek föntebbi feltevéseink szolgáltak alapul.

Hanem hát nem az a feladatunk, hogy akár az ügyről, akár a személyekről ítéletet mondjunk. Bennünket a dolog csak annyiban érdekel, a mennyiben abban egy közjegyzői közbenjárásra alkalmat adott okiratot látunk szerepelni s annak eldöntése végett, hogy a közjegyzői közbenjárás helyén volt-e, vagy nem, azt a kérdést vizsgálatunk tárgyává kellett tennünk, hogy az okirat a közerkölcsökkel ellentétes ügyletet tartalmazott-e vagy sem? A tisztán tárgyilagos kérdés keretén túlmennünk annál kevésbé volna helyén való, mert — eltekintve e lapoknak egészen más irányú hivatásától — tudvalevő hogy az ügyletben szerepelt egyik fél határozottan tagadásba vette a nyilvánosság előtt azt, hogy a második okmány tartalmáról

tudomással bír s a dolognak személyes oldalát elintézés végett a legilletékesebb forum, a bíróság elé vitte.

A tárgyilagos kérdés azonban ez által mit sem veszített éléből. Mert ha az illető fél nem is bír tudomással az általa aláírt okmány tartalmáról — mit nemcsak az ő, hanem közigazgatásunk érdekében is szívesen akarunk föltenni — megmarad mégis a nyilván erkölcs-telen ügyletet tartalmazó okmány és a kétségbe nem vont aláírás ténye s ebből folyólag a kérdés, hogy az aláírás ilyen okmányon közjegyzőileg hitelesíthető volt-e, vagy sem?

S erre nem lehet egyébként, mint határozott nemmel válaszolni.

Ugy mint a bíróságnak, ha az illető okmány bármelyik fél által jogai érvényesítése végett eléje vitetik, meg kell tőle tagadnia a jogsegélyt abból az indokból melyet a latin terminologia «*turpis causa*»-nak nevez, úgy a közjegyzőnek is meg kell tőle tagadnia ugyanabból az okból az előzetes jogvédelmet, akár a tartalomnak, akár az aláírásnak előzetes bizonyítására vonatkozzék, az, illetve is, akár az okmánynak közokíratba foglalását, akár csak az aláírás hitelesítését kérelmezzék az érdekeltek. Meg kell pedig tagadnia a közjegyzőnek közbenjárását nemcsak az érintett tárgyilagoss és törvényes indokból, hanem a saját állásának decorumára való tekintetből is, mert nem szabad megengednie hogy a közjegyzői jogsegély tiszta, sértetlen pajzsa erkölcs-telen, törvényellenes üzelmek fedezésére szolgáljon. Annyira szigorúnak kell lennie, úgy tartjuk, ilyenekben a közjegyző felfogásának, hogy ott is, hol a közfelfogás esetleg tétova, bizonytalan valamely ügylet erkölcsös vagy erkölcsellenes jellegére vonatkozólag, a közjegyzőnek a ridegebb, elutasítóbb nézet pártjára kell állania, miután sokkal kevesebbet árt magának és az intézménynek az által, ha tíz esetben túlságosan szigorúnak, mint-ha egy esetben túlságosan elnézőnek mutatkozott.

Sajnáljuk, hogy ezeknek kijelentésével, implicite t. kartársunknak ki a hitelesítést eszközölte, ebbeli eljárását hibáztatnunk kell, annál is inkább, mert meg vagyunk győződve róla, hogy ez csak úgy történhetett, hogy t. kartársunk a kérdéses okmányba betekintést vett ugyan, de nem elég behatót, a mi tekintettel arra, hogy az okmány felmutatója egy köztisztelőben álló magasrangú közhivatalnok volt, könnyen megmagyarázható. Mihez még az is járul, hogy az okmány számos szakkifejezéseivel és nehézkes fordulataival többszörös figyelmes átolvasást, sőt áttanulmányozást tesz

szükségessé, mielőtt a benne foglalt ügylet egészen megérthető s az abban rejlő erkölcsellenes mozzanatok, kivált nem szakember által, felismerhetőkké válnak. Olyan hiba ez, mely hasonló körülmények között, azt hisszük, akármelyi kütkön megeshetett volna. De épen ez az egyik oka, hogy a dolgot megbeszélés tárgyává kellett tennünk. Mert belőle mindannyiunk számára kiválik a tanulság, hogy hasonló körülmények között sem személyes tekintetek, sem tárgyi nehézségek nem szabad, hogy visszatartsák a közjegyzőt attól a mi feladatát képezi és jogát is egyszersmind, hogy t. i. bírója legyen annak az ügynek, melyhez közbenjárását kéri.

A másik ok a föltűnés volt, a mit ez a kínos ügy országszerte keltett, mihez tagadhatlanul nem csekély meglepődés vegyült az ügyből annyira kirívó közjegyzői közbenjárás miatt. Erre tekintéssel kötelességünk volt a nyilvánosság előtt, mely oly könnyen hajlik kedvezőtlen magyarázatokra, tisztázni az álláspontot a mit a közjegyzői intézmény az ilyen fajta jogügyletekkel szemben elfoglal.

A közjegyzői helyettesítésről.

E tárgyban a lapokban folyt ismeretes vita abba a stadiumba jutott, hogy a budapesti kir. közjegyzői kamara a vitás kérdésnek alapúl szolgált igazságügyminiszteri rendelet megváltoztatása iránt petitionált, illetőleg felírt.

Ezzel a kérdés már a gyakorlati életet is érintvén, szükségesnek tartom, hogy azzal minél többen foglalkozzunk.

A felíratban kifejtett álláspont szerintem elvileg lehet helyes, a mihez különben szintén szó fér, de az gyakorlati szempontból nem állhat meg.

A meglevő törvény alapján a közjegyzői stallum oszthatatlanságát, mint szabályt, elfogadom, ámde ez alól ugyancsak a törvényben kivétel is van, mely szerint bármily okból való akadályoztatás esetén, ha helyettes nincs, a járásbíró végzi a halaszthatatlan teendőket (1886: VII. t.-cz. 9. cz. 9. §).

Minthogy pedig egy másik helyen a törvény kimondja, hogy a közjegyző és helyettese egyidejűleg nem ügyködhetnek, tehát az előbbi 9. § nem érthető másként, mint, hogy akadályoztatás esetében a járásbíró van hivatva eljárni.

Ezen intézkedés kivételes jellege nyilvánvaló; maga az oszthatatlansági elv épségben marad, ha már azt épen oszthatatlannak akarjuk deklarálni.

A jogi téren azonban, úgy hiszem, dogmák felállításának jogsultsága nincs, a tételes jog is reglement, mely az élet igényeihez alkalmazkodik s egyáltalán nem látom át, mikor azt a jogi szükséglet úgy kívánja, miért ne működhetnék a kerületében hivatalos járatban levő közjegyző és annak egy helyettese a közjegyzői székhelyen egy időben, a mint azt Bésán Mihály lugosi közjegyző igen helyesen kifejtette, de a mi, szerintem, a törvény mostani álláspontján ki nem vihető.

A kérdés gyakorlati oldalát tekintve, ha a közjegyzőt az adott esetben senki sem helyettesítheti, mi történik a lejárt váltókkal, ki veszi fel az óvást?

Nem-e az élet követelményeinek feláldozása, ha messze vidékről felfáradó felekkel, pl. névaláírásHITELESÍTÉS, vagy házassági szerződés végett, esetleg behozott betegekkel, pl. végrendelet végett közokmányt felvenni nem lehet, mert a közjegyzői stallum oszthatatlan?

Én a törvény célját épen ebben látom a járásbírósi kivételes helyettesítésre nézve, ha már a helyettes egyidejű működése eleve ki van zárva. A járásbírósi az esetek halaszhatatlanságának megbírálásában anyagilag érdekelve nincs és így visszaélés elő nem fordulhat.

A kérdés gyakorlati megoldását másként nem képzelem, s ugyanazért Dr. Gyarmathi közjegyzői helyettes már előzőleg a «Jog» című lapban megjelent azonos nézetét tartom helyesnek.

*Dr. Keczer Ákos
mezőkövesdi kir. közjegyző.*

A német polgári törvénykönyv tervezete és a német közjegyzőség.

A német magánjogi törvénykönyv tervezete a kettős szakbizottság által végre megállapítva, tavaly, mint tudvalevő, a szövetségi tanácshoz fel lett terjesztve, mely azt az idén, január 17.-én, a birodalom megalapításának 25.-ik évfordulóján, a kancellár útján a birodalmi gyűlés asztalára tétette, mivel a tervezet törvényerőre emelkedését megelőző utolsó stadiumába ért.

A német közjegyzők elejétől fogva éber figyelemmel kísérték a tervezetet s létesülésének különféle szakáiban többször hozzászóltak főképp azokhoz a részekhez, melyek gyakorlatukkal szorosabban összefüggenek. E hozzászólásnak volt is eredménye, a mennyiben a szakbizottságok a közjegyzői egyletek javaslatait figyelembe vették s a tervezeten a közjegyzők által óhajtott módosítások némelyikét megtették. Másokkal azonban a német közjegyzői kar nem tudott keresztül hatolni. Ezeket hát a Deutscher Notariats-Verein egy emlékiratba foglalta, melyet tavaly, december 12.-én, a szövetségi tanácshoz felterjesztett. Minthogy a német közjegyzőségnek ezt az állásfoglalását az intézménynek általános szempontjából is érdekesnek s azután meg ránk nézve különösen is tanulságosnak tartjuk, kik magunk is idehaza magánjogunk codificatiója előtt állunk, mely, újabb jogfejlésünk szerint ítélve, alighanem nagyon is a német codificatio nyomdokaiban fog járni: ennél fogva közöljük a következőkben az érintett emlékirat egész szövegét szószerint való fordításban.

* *A. Bevezetés.* Mindenekelőtt azt óhajtjuk kiemelni, hogy a német birodalom számára készült polgári törvénykönyvvel szemben, úgy, amint az az első és második szakbizottság évekig tartó tanácskozásából kikerült s most az annyira fontos életbeléptetési törvényvel együtt a magas szövetségstanács előtt fekszik, hogy a birodalmi tanácshoz való beküldése előtt végleges alakját megnyerje, nem foglalunk el teljesen visszautasító álláspontot. Sőt ellenkezőleg, azt a számos szemrehányást, miben a tervezet részesült, kivált a legújabb időkben, részben teljesen alaptalannak tartjuk és mindenesetre nagyrészen túlzottnak is, ha tekintetbe vesszük azokat a határokat, amelyek a nálunk ez időszert érvényre kapott jogfejlési irány mellett egy magánjogi törvénynek különös természete miatt betartania kell, szemben a modern időkben annyira kifejlett s a magánjogtól már teljesen különvált közjogi s közigazgatási joggal. Ilyenek főképp azok a kifogások, miket a tervezetnek nyelvezete ellen emeltek, mely kevésbé népszerű, azután a modern társadalommal ellenséges iránya miatt, vagyis a miatt, hogy túlságosan elfogult az individualistikus jogfelfogásban, mely a társadalmi jogot, mint háttérrel, nem eléggé veszi tekintetbe; nem különben a miatt, hogy túlságos sok római jogi szabályt vett fel, míg ellenkezőleg, épen azon jogi szakmákban, a melyek főképpen a közjegyzőség működési körébe esnek, tehát az ingatlanokra vonatkozó dologi jogban,

beleértve a jelzálogjogot, a családi és az örökjogot, épen a germán ogi elvek vannak egészen határozott túlsúlyban.

Meg vagyunk győződve, hogy az egységes német magánjog létesítése, szemben jelenlegi magánjogaink chaotikus állapotával nagyon örvendetes haladást jelentene a hazai jogfejlés terén. Mindazonáltal ez a meggyőződésünk mégis nem egészen föltétlen, daczára annak, hogy szívesen osztozunk mi is abban a hazafias áldozatkészségben, mely azt tartja első sorban szem előtt, hogy az egységes magánjog német hazánkra nézve az alkotmányjogiakon felül hatalmas összetartó kapocs lesz. Mert csak úgy reméljük, hogy jövőendő polgári jogunk azokkal az áldásos következményekkel fog birni a magánjogforgalomra nézve, melyek minden oly magánjoggal járnak, mely a nemzet öntudatának és az idő követelményeinek megfelel, ha azok a részleges változtatások és módosítások megtétnek a tervezeten, melyeket alább javaslatba hozunk s melyek különben a nagy műnek organikus egységét épen nem alerálják hanem csak egyes, nézetünk szerint könnyen mellőzhető, káros következményekkel járó, jogfelfogások elejtésére irányulnak.

Kivánalmaink, melyeknek száma tekintetében, nehogy a hatalmas törvényalkotás létrejöttét megnehezítsük, a lehető legnagyobb tartózkodást tettük feladatunkká s melyek megokolását is a legrövidebbre szabtuk, a következők:

B. Javaslatok. I. A tervezet 265. és 838. §§-hoz. (Ingatlanok tulajdonjogának átruházása élők között.)

1.) A 265. szakasz 1. pontja,¹⁾ melynek értelmében bíróság vagy közjegyző előtt kötendő az olyan szerződés, melylyel valaki arra kötelezi magát, hogy egy ingatlan tulajdonjogát másra átruházza²⁾, lehetségessé teszi, ha összevetjük a 106. és 124. szakaszokkal,³⁾

¹⁾ 265. §. 1. pont: Olyan szerződés, melylyel valaki arra kötelezi magát, hogy egy ingatlan tulajdonjogát másra átruházza, bíróság, vagy közjegyző előtt kötendő.

²⁾ A tervezet t. i. az ingatlanok átruházását nem contemplálja egységes ügyletnek. Különválasztja az ilyen átruházásban fekvő kötelmi mozzanatot (obligatorischer Vertrag) a dologitól (dinglicher Vertrag) s mindkettőre nézve külön ügyletet kíván meg, mint azt folyóiratunk tavalyi folyamának 211—218 lapjain kifejtettük.

³⁾ 106. §. A hol a törvény írásbeli alakot tesz kötelezővé, ott az okmány-nak a kiállító sajátkezű aláírásával vagy bíróilag, illetve közjegyzőileg hitelesített kézjeggyével kell ellátva lennie. Ha egy szerződés lesz kiállítva, annak mindkét fél aláírását kell viselnie. Ha ugyanazon ügyletről több okmány lesz felvéve, elegendő, hogy mindegyik fél a másíknak szánt okmányt írja alá. Ugyanez áll abban

hogy egy ingatlan elidegenítésére vonatkozó szerződés (a kötelmi ügylet) távollevők között is megköthető legyen. Lehetséges tehát, hogy egy Münchenben fekvő ingatlanra vonatkozó ilyen szerződés, a Würzburgban lakó eladó és a Nürnbergben lakó vevő között oly módon jöjjön létre, hogy az eladó a würzburgi közjegyzőhöz megy s ott kijelenti, hogy az ingatlant az illető vevőnek eladja, míg ez utóbbi a vonatkozó vételi nyilatkozatot a nürnbergi közjegyző előtt teszi meg, *a nélkül hogy ennek szeme elé kerülne az eladási nyilatkozat.*

Bár nem hiszszük, a milyen gyakorlatias már a közönségünk jogérzéke, hogy az ilyen eljárás nagyon is általánossá váljék, de már a lehetősége is elvetendő, mert veszélyt rejt magában mindarra nézve, a mit a jogügyletek körüli alaki kényszer biztosítani akar, t. i. az akaratelhatározás teljessége és érettsége, a két fél akarata és akaratkijelentése körüli összhang, stb.-re nézve.

Ennélfogva az ingatlanok átruházását tárgyazó kötelmi ügyletre vonatkozólag azt az óhajt formulázzuk, hogy az ilyen ügylet érvényéhez mindakét félnek a bíróság vagy közjegyző előtt való személyes vagy meghatalmazott általi *együttes jelenléte* legyen szükséges, annál inkább, mert ez a kellék az örökbefogadási szerződésre nézve is föl lett állítva, mely utóbbi pedig fontosság és jelentőség tekintetében alig állítható az előbbi szerződéssel párhuzamba.

2.) A 265. szakasz 2. pontját, melynek értelmében az ingatlanok átruházását tárgyazó kötelmi ügylet, ha nem is kötik bíróság vagy közjegyző előtt «egész tartalma szerint érvényessé válik, ha nyomában a dologi szerződést (Auflassung) a felek megkötik s a telékkönyvi bevezetés megtörténik» a legnagyobb nyomatékkal kérjük, méltóztassék *teljesen törölni.* Ez a föltöbb természetellenes, a közönség számára teljesen érthetetlen, jogi unikumot képező szabály csak annak a szinte végzetes fölfogásnak a következménye, hogy a dologi szerződés elvont önálló ügylet, mely magában elegendő a lelkét képező anyagi *causa* (adásvétel, ajándék) teljes figyelmen

az esetben, ha az írásbeli alak szerződésileg lesz kikötve. Elegendő azonban, ha csak ellenkező kikötés nem történt, a távirati közlés is.

124. §. Hogy egy szerződés létrejöjjön, ahhoz elegendő a szerződési ajánlat elfogadása, a nélkül, hogy az ajánlattevőhöz intézett különös nyilatkozatra volna szükség, mihelyt ez utóbbi az ilyen nyilatkozatról lemondott volt, vagy annak elmaradása a forgalomban szokásos. Hogy milyen időpontban tekintendő ilyenkor az ajánlat megszűntnek, arra nézve az ajánlattevőnek az ajánlatból vagy egyéb körülményekből kivilágító szándéká a mérvadó.

kívül hagyásával is arra, hogy, hacsak a telekkönyvi bejegyzés hoz-
zátársul, az ingatlan tulajdonjoga tényleg átszarmazódjék. Ennek a
jogfelfogásnak az a következménye, hogy a felek, ha netán egyszer
az ingatlan átruházására vonatkozó dologi ügyletet megkötik, a nél-
kül, hogy a kötelmi ügyletet előrebocsátották volna, vagy, ha netán
ez utóbbit csak hiányos alakban kötötték volt meg, nem élhetné-
nek szerződési keresettel pl. a vételár kifizetésére, hanem csak igény-
keresetekkel (gazdagodási keresettel). Miután az ilyen hátrányos
következés eleven ellentétben áll minden jogérzékkel, azért kellett
ennek elkerülése végett kibuvót engedni s felállítani a fenn pana-
szolt különös szabályt, mely által a tisztán formális átruházási ügylet
meglepő módon visszaható erővel lesz felruházva, bizonyára csakis
abból a célból, hogy a kötelmi ügyletből, még ha magán okirat
alakjában lett is felvéve, a félnek mégis kereseti joga támadhasson.
Mesterségesebben soha törvényhozás nem konstruálta az ingatlan
elidegenítésének önmagában oly egyszerű ügyletét. A legnagyobb
nyomatékkal kérjük tehát, hogy a 165. §. fenthivatolt 1. pontját
olyan átszarmazási renddel méltóztassék helyettesíteni, mely a nép
előtt érthetőbb és a szerződő felek köicsönös igényeit is hatható-
sabbban védelmezni képes legyen.

Hanem ez által egyedül még nem is lesznek elkerülve azok
a hátrányos következmények, a melyekkel a dologi ügyletnek (Auf-
lassung), mint önálló átruházási mozzanatnak konstruálása jár. Mert,
ha el is lesz törölve az imént kifogásolt rendelkezés és a dologi
ügyleten következő telekkönyvi bejegyzés nem is orvosolná már
többé a kötelmi ügyletnek formabeli fogyatkozásait, még ebben az
esetben sem nyugodhatnánk meg a tervezet által contemplált át-
szarmazási rendben, mert a tervezet szerint abban az esetben, ha a
causal-ügylet teljesen elmaradt volna, a félnek nem lesz dologi ke-
resete az átruházási ügylet és bejegyzés ellen, hanem csupán sze-
mélyes kereseti joga. Mi történik azonban, ha ez utóbbiról a felek
lemondottak? Rendszerint abban az esetben fogják majd mellőzni
a kötelmi ügyletet, midőn valami rosszhiszeműség fog fennforogni,
tehát mikor a közhitelű alak leginkább helyén való lett volna. Ilyen
esetben az egyik szerződő fél, hogy céljait elérhesse, oly mód já-
rand el, hogy a szellemileg vagy gazdaságilag gyöngébb ellenfelét
a személyes kereseti jogról való lemondásra kényszerítendi. Így hát
abból a célból, hogy az anyagi jognak ilyen kijátszása elkerültessék,

csak az az egy menedék marad hátra, hogy a kérdéses szakasz 2.
pontjának törlésén feül kétségtelen biztosíték legyen felállítva arra
nézve, hogy az első pont kijátszható ne legyen, a mi csak oly mód
történhetik, hogy a 838. §-ba, melyről azonnal tárgyalni fogunk,
vagy a telekkönyvi rendtartásba bevétessék egy oly értelmű rendel-
kezés, mely szerint: *a telekkönyvi hivatal, a bíróság, vagy a köz-
jegyző a dologi ügyletre vonatkozó nyilatkozatokat (Auflassung) csak
ügy fogadhatják el, ha a 265. §. első pontjában megjelölt szerződés
törvényes alakban előtük felmutatva lesz; miért is kérjük, hogy ily
értelmű rendelkezést akár a polgári törvénykönyvbe, akár a telek-
könyvi rendtartásba utólag még fölvenni méltóztatnék.*

3.) A mi a 838. §. t. illeti⁴⁾, azt kérjük, hogy annak **szövege**,
a mint azt a 2. szakbizottság megállapította, hogy t. i. a dologi-
ügylet (Auflassung) alternative megköthető legyen a közjegyző előtt
éppúgy mint a telekkönyvi hatóság és a bíróság előtt, ismét hely-
reálltassék, tekintve, hogy a közjegyzőnek ezt az illetékességét, a
magas szövetségtanácsnak igazságügyi bizottsága törlésbe hozta. A
közjegyzőségnek ez az illetékessége, mely úgy a közönségnek, mint
a bíróságoknak érdekében áll, annyiszor és oly behatóan lett már
indokolva, kivált a német közjegyzői egyesület lapjában, hogy újabb
indokolásától ezen kérvényünkben, úgy hisszük, eltekinthetünk.

II. A jelzálogjogra vonatkozólag.

1.) Ellentétben az I. tervezettel, a II. tervezet a levéljelzálogot⁵⁾
helyezte, mint az ingatlan zálogbaadásának szabályszerű módját, a
jelzálogrendszer élére. Míg tehát az I. tervezet értelmében a zálog-
levél határozottan kikötendő, hogy a levéljelzálog esete álljon, elő,
a II. tervezetben, megfordítva, a záloglevélről határozott lemondás-
nak kell történnie és ennek a lemondásnak a telekkönyvbe
be kell vezetnie, ha a felek avval a szándékkal lesznek, hogy a
levéljelzálog esete elő ne álljon. Evvel a rendszerrel nem érthetünk
egyet. Az ingatlanok zálogbaadásának főalakja, melyből a többi

⁴⁾ 838. § (a II. bizottság által megállapított alakban): „Az ingatlanok tu-
lajdonának átruházásához a 794. § értelmében megkívántató megegyezés az eli-
degenítő és szerző között a telekkönyvi hivatal, bíróság, vagy közjegyző előtt
kötendő.“

714. §: „Egy ingatlan átruházásához, vagy valamely joggal való megter-
heléséhez, nemkülömben az ilyen jognak átruházásához vagy megterheléséhez —
a mennyiben a törvény ellenkezőt nem rendel — a két félnek a jogváltozásban
való megegyezése és a jogváltozásnak a telekkönyvbe való bevezetése szükséges.“

⁵⁾ A levéljelzálog és telektartozás intézményeit folyóiratunk múlt évi folya-
mának 127-129. lapjain ismertetük.

zálogolási alakok csak úgy fejlődtek, a könyvjelzálog volt s fog maradni ezentúl is. Ennélfogva azt javasoljuk, hogy: *a könyvjelzálog, úgy amint az I. tervezetben történt, a jelzálogrendszernek ismét élére állíttassék.* Ennek a javaslatnak indokolására, azt hisszük, elegendő lesz, hogyha dr. Klein bécsi tanárnak vonatkozó szakvéleményére, a német jogász egylet XXII. közgyűlésére és a német közjegyzői egylet szaklapjának 1893. évfolyamára utalunk.

2.) Három különféle telekzálogolási alak — eltekintve a biztosítási jelzálogtól, mint negyediktől, melyre itt nem tekintünk — túlságosan sok a jóból és könnyen arra vezethet, hogy bizonytalanság és zavar következék be telekhitelünk terén, mely jelenlegi óriás fejlettsége mellett nagyon is rászorul arra, hogy egyszerű és világos rendelkezések szabályozzák. Azon telekhitel számára, melynek célja a személyes tartozások, jelesen a törlesztési hitel biztosítása, a könyvjelzálog teljesen kielégítő alakzat. Szintúgy a tiszta telekhitel (a személyes szavatosság nélkül) teljes kielégítést talál az úgynevezett telektartozásban (Grundschuld).

A levéljelzálog ellenben, mely szintén csak accessorius természetű, hanem avval a különösseggel bír, hogy, ha egyszer a telek-jegyzőkönyvbe bevezetve lett, a reá vonatkozó minden változások érvényükhöz nem igénylik többé a telekkönyvi bevezetést, hanem a nyilvánossági elv teljes hatályával magán a záloglevelen fogantatottak, meg vagyunk győződve róla, nemcsak teljesen fölösleges, hanem az adósnak ártalmas is, mivel ez nem ösmervén hitelezőjét, fizetések, felmondások, az ingatlan elidegenítése is, további bankhitel igénybevétele esetén az előző zálogtételek convertálása is, számára nagy mértékben megnehezítették.

Hátrányos azonfölül a hitelezőre nézve is, mert az ő joga a jelzáloglevél birtokán függ s a mennyiben ezt elveszítette, költséges hirdetményi eljárás megindítására kényszerül. Megnehezíti és késlelteti a végrehajtási eljárást is, mert sokszoros letéteszközlést tesz szükségessé s végre, a hitelkereső közönség nagy kárára, kiszorítja a könyvjelzálogot s mint a tapasztalás Poroszországban megmutatta, a telektartozást is.

Azt hozzuk tehát javaslatba, hogy a levéljelzálog intézménye teljesen elejtessék, vagy, a mennyiben ilyen elhatározás nem volna várható, legalább azt, hogy ne kényszeríttessék reá az összes szövetséges államokra valamennyi érintett jelzálogalakzat, hanem, hogy

az életbeléptetési törvény az egyes államok törvényhozását felhatalmazza arra, hogy a polgári törvénykönyvben szabályzott ingatlanhitel alakzatok egyikét vagy másikat az illető államra nézve ki-zárhassa.

3.) Kivánatos volna, hogy a mennyiben a levéljelzálog intézménye mégis fentartatnék, a záloglevél átruházása csak az *átruházási nyilatkozat hitelesítése útján* történhessék érvényesen. A csekély költség, a mi evvel jár, a záloglevél forgathatóságát alig fogná csökkenteni; különben a törvény már most is kiemeli a hitelesítés szükségét, mivel a jelzálognak és a követelésnek érvényesítése rendszerint megakasztható, míg a hitelesítés utólagozva nem lesz⁶⁾.

4.) Az *egyetemes jelzálogra* vonatkozó határozmányok egyszerűbbekké és áttekinthetőbbekké teendők; jelen alakjukban annyira bonyolultak, hogy a jelzálogviszonyok zavorodására fognának vezetni miért is revisiojukat hozzuk javaslatba.

5.) A jelzálogkövetelésekre vonatkozó hirdetményi eljárás⁷⁾ túlságosan költségesnek ígérkezik; miért is a kisbirtokosok érdekében azt javasoljuk, hogy kivált kisebb értékű ingatlanokra és kisebb összegű jelzálogkövetelésekre nézve egyszerűbb eljárás létesíttessék.

III. Az örökjogra vonatkozólag.

1.) A 2201. §. értelmében⁸⁾ a közjegyzőnek nem szabad olyan végrendelet alkotásánál közbenjárnia, melyben végrendeleti végrehajtóul lett kinevezve, vagy az ilyenné kinevezetthez a 2100. §.-ban megjelölt viszonyok egyikében áll. Ennek a rendelkezésnek nincs belső jogosultsága és gyakorlatilag nehézségekkel jár. Bajorországban, hol a közjegyzői törvény 29.-ik szakasza értelmében a közjegyző épen megfordítva határozottan jogosultsággal bír ahhoz, hogy az

⁶⁾ Az 1061. és követk. szakaszok értelmében a jelzálogkövetelés átruházása írásbeli nyilatkozat és a jelzáloglevél átadása által eszközöltetik. A szerző követelheti, hogy az átruházó a vonatkozó nyilatkozatot hitelesítve adja ki. Az a levélbirtokos, kinek összes előző forgatmányai hitelesítve vannak, ugyanazokat az előnyöket élvezi, melyeket a telekkönyvek közhitelessége a telekkönyvbe bejegyzett hitelezőnek nyújt, még akkor is, ha ő maga, vagy előző forgatmányainak egyike a telekkönyvbe bejegyezve nem volna.

⁷⁾ Ismeretlen tartózkodású jelzálogos hitelezők, illetve elévült jelzálogkövetelésekre nézve. (1077. §).

⁸⁾ 2101. §: Bírói, közjegyzői, bírósági írnoki, vagy tanú minőségében közre nem működhetik egy végrendelet alkotásánál az, kinek a végrendelet valami előnyt biztosít, vagy ki abban végrendeleti végrehajtónak van kirendelve, vagy ki az ilyen módon érdekeltékhez a 2100. §-ban meghatározott viszonyok egyikében áll. (Házastárs egyenes ágon bármely ízig oldalágon másodízig rokon vagy sógor)

általa fölvevett végrendeletben saját magának végrendeleti végrehajtóvá történt kirendelését tanúsítsa, a mi tényleg naponkint meg is történik s a közjegyző bizalmi állásánál fogva a végrendeletkező nagy megnyugtatóra szolgál, ez a jogosultság még soha visszásságot nem okozott. Azt javasoljuk tehát, hogy a 2101. §.-ból e szavak «vagy végrendeleti végrehajtóvá lesz kinevezve» töröltessenek.

2.) A 2032. §. azt rendeli, hogy «közösvégrendelet csupán házastársak által alkotható»; hanem a gyakorlati életben sokszor fölmerül annak szüksége, hogy ilyen végrendeletet jegyesek is alkothassanak, miért is azt javasoljuk, hogy a «házastársak» szó után e szavak «vagy jegyesek» közbeszúrassanak.

3.) A 2045. §.-ban az a rendelkezés foglaltatik, hogy a hagyományból a hagyományosnak a hagyománnyal terhelt ellen a hagyományozott tárgy kiszolgáltatására vonatkozó kereseti joga támad; úgy, hogy illetén a hagyományosnak csupán kötelmi természetű igénye volna a hagyománnyal terhelt személye ellenében. Ez a rendelkezés azonban épen nem istápolja eléggé a hagyományosnak érdekeit, mert abban az esetben, ha pld. a hagyománnyal terhelt örökös a hagyatékot saját vagyonával már egyesítette volt és csődbe jut, vagy, ha a hagyományozott ingatlant egy harmadikra átruházza, a ki esetleg a hagyományról tudomással is bírhat, úgy a hagyományosnak a terhelt ellenében csupán kártérítési igénye maradna fenn, mely rendszerint nem leend többé valósítható. Énnélfogva a legtöbb új törvényhozás mintája szerint (porosz Landrecht I. cím 12., 288. §; szász polg. törv.-könyv 2451. §; Code Civil 1014. §.) a 2045. § helyébe az úgynevezett legatum per vindictam fogadtassék el.

4.) A 2169. §-nak az a felfogása, mely szerint a köteles részpuszta pénzigény az örökös ellen, nem helyeselhető; a közönségben mélyen gyökerező jogfelfogás és a leszármazóknak örökigénye, mely nagyon megérdemli a törvényes védelmet, azt teszi kívánatosná, hogy a kötelesrészre való igény a hagyaték egy hányadára vonatkozó föltétlen jog legyen, úgy, hogy a kötelesrészre jogosult egyenes megtámadási joggal bírjon olyan végintézkedés ellenében, mely őt kötelesrészre való jogában sérti. Kérjük tehát, hogy a kötelesrészre vonatkozó határozmányok ilyen értelemben módosíttassanak.

C. Az életbeléptetési törvényre vonatkozólag.

Csatlakozva a rajnaporosországi közjegyzői egylet és elsass-lotharingiai közjegyzői egylet illető kérvényeiben előadottakhoz, ké-

relmezzük mi is és pedig az egész német közjegyzőség nevében, hogy a vagyoneklkülönzési eljárás, vagyis azok a szabályok, melyek a perenkívüli eljárás keretében eszközölt osztályoknál az illetékeséget, az eljárás módját, beleértve az árvéréseket is, szabályozzák, a Rajna-Porosországban és Elsass-Lothringiában e részben már is fennálló törvényekhez alkalmazkodjanak, illetve is, miután a tervezet jelen stadiumában erre már alig lehet kilátás, az életbeléptetési törvényben fölhatalmazzassanak az egyes államok törvényhozásai, hogy e kérdést a birodalmi törvénytől eltérőleg szabályozhassák s ennek megfelelőleg a tervezet 689. §-ában ezek a szavak: «a végrehajtási eljárásra nézve fennálló szabályok értelmében» töröltessenek. Ezen óhajunk indokolására, úgy hisszük, elegendő, ha ismétlések elkerülése végett a fenthivatkozott két egylet kérvényeiben előadottakra hivatkozunk.

München, 1895, december 10.-én.

Æ német közjegyzői egylet elnöksége.

VEGYESEK.

Szaporítások Budapesten. Az igazságügyi minister 50544/95 sz. a. f. év január 6.-án egy leíratot intézett a budapesti közjegyző kamarához, melynek értelmében a Budapesten eddig fennállott 12 és az ujabban szervezett 1, vagyis összesen a már rendszeresített 13 közjegyzői álláson kívül, még 7 közjegyzői állás rendszeresítésére vonatkozó szándékát közli a kamarával, megjegyezvén, hogy ezen új állásokból öt állásnak rendszeresítése már is tervbe vétetett és pedig 1 közjegyzőség Ó-Budára, 3 a VII. kerületbe, 1 pedig Kőbányára. A minister e leíratban felszólította a kamarát, hogy ezen új rendszeresítések tárgyában véleményét nyilvánítsa. E felhívásnak a kamara megfelelően, az illető terjedelmes felterjesztésnek következőkben közöljük kivonatát:

Mindenekelőtt hivatkozást tesz a kamara a szaporítások tárgyában már 1893. évi december 20.-án beadott felterjesztésére; a ministeri leíratral immár actualissá vált kérdést pedig három szempontból veszi megfontolás alá, tekintettel különösen azon kijelen-

ésére az érintett leíratnak, hogy miután 1875 év óta a mai napig a fő- és székváros népesedése körülbelül megkétszereződött, az eredetileg rendszeresített 12 közjegyzői iroda most már nem elégítheti ki a fő- és székváros közönségének a közhitelesség tekintetében felmerült igényeit.

Első szempont gyanánt a fő- és székváros népesedésének emelkedése tárgyában azt jegyzi meg a kamara, hogy ez az emelkedés legnagyobb részben Budapestre nem hozott vagyont, hanem az idetelepdedtek munka és foglalkozás keresésére, vagyis megélhetés céljából telepedtek Budapestre. Vagyonforgalom tehát ezek által alig emelkedett és, ha igen, akkor ez különösen a közjegyzői jogügyletek forgalmán, semmit sem lendített; sőt a főváros egyes részein, különösen a filloxa pusztította budai és óbudai részeken, a vagyonsodás hanyatlását és a jogügyletek forgalmának hanyatlását is egyenesen constatalni is lehet. Nemcsak, hanem kimutatható az is hogy az annyira megszorodott fővárosi lakosság az utolsó években a közjegyzői eljárást alig vette igénybe nagyobb mértékben, mint azt a közjegyzők működésének első évében félannyi lakosság tette. A közjegyzői állások szaporításának szükségességét tehát a népesedés számarányának emelkedése magában véve épen nem igazolhatja.

Második szempont a közjegyzők munkaköre, illetve azok anyagi helyzete volna. Ez, illetve a 20 év óta működő fővárosi közjegyzők működésének statistikája adhatja csak meg a kulcsot a szaporítás kérdésének helyes megoldásához. Csupán azon egyetlen eset igazolhatná okszerűen a szaporítást, ha a közjegyzők jelenlegi létszáma mellett a náluk előforduló jogügyletek száma oly annyira szaporodott volna, hogy azokat a jelenleg alkalmazásban levő közjegyzők munkahalmazat okából nem bírnák rendezni. Ellenkező esetben a szaporítás magának a közönségnek mit sem használ, a közjegyzőkre s magára az intézmény fejlődésére nézve pedig végzetes és káros lenne. Hanem a közjegyzői működés statistikája nem mutat ily kedvező eredményt. A működési kimutatások e részben igen tanulságos adatokat szolgáltatnak.

Ezen adatok szerint az összes 12 fővárosi közjegyző:

a.) Az 1876. évben, tehát már az intézménynek életbeléptetését követő első évben, felvett összesen 4184 jogügyletet és végrendeletet.

A lefolyt 1895. évben pedig 5461-et.

A különféle 30, 50 vagy 75 kros másolatok, fordítások és névaláírások hitelesítése és a 2 frtos váltóóvások annál kevésbé jöhetnek figyelmbe, mert ezeknél a különben is számba nem vehető jövedelem a munkával arányban nem áll — sőt azok legnagyobb-részt még terhesek is.

E két év eredményének aránya pedig csak akkor felelne meg a lakosság szaporodása arányának, ha az 1895. év összes jogügyleteinek száma 7447-re rúgott volna.

Pedig a forgalom 1876 óta épen az 1895. évben érte el tetőpontját.

E kétévbeli forgalom aránya szerint tehát a 12 állás nem 8-czal, hanem csak 3.6-del volna szaporítható, csak hogy viszont a következő adatok megint még ily szaporítást is helytelennek tüntetnek fel.

A közjegyző önálló hatáskörének hiányában és az alantabb kifejtendő különös okoknál fogva ugyanis — sajnos — még mindig nagy szerepet játszanak a jövedelem kérdésében: a hagyatéki ügyek.

Ezek tekintetében pedig feltűnően kedvezőtlenek a viszonyok.

b.) 1876-ban ugyanis tárgyaltak a főv. közjegyzők . 1348 hagyatékt;

1895-ben pedig 1183-at.

E részben, helyes arány szerint, kellett volna tenni a hagyatékok számának 2397-et és ehhez képest le kellene szállítani ezen arányban a 12 közjegyzői állást 10.4-re.

c.) Az egyéb bírói megbízások száma tett 1876-ban . 660-at, 1895-ben pedig 338-at.

Itt tehát még feltűnőbb a hanyatlás és ennek arányában megint a 12 állást 6.5-re kellene leszállítani.

Ennyire téveszt a népesedési mozgalom statistikája magában véve!

Az érintett adatok élénk világot vetnek arra a nagyon is elterjedt tévhitre, mely, különösen a fővárosi közjegyzői állásokat, a vagyonszerzés dúsán buzgó forrásának tekinti, holott, eltekintve egyesek helyzetének, nagyrészt a közjegyzői hatáskörön kívül fekvő okoknak tulajdonítandó, kedvező alakulásától, általában véve az intézmény fenállásának 21. évében a közjegyzői ügyforgalom, illetve a közjegyzők anyagi helyzete, a népesedés szaporultának daczára,

nemcsak, hogy nem javult, sőt a drágasági viszonyok emelkedése folytán határozottan hanyatlott.

A szaporítás kérdésénél pedig lehetetlen, hogy a közjegyzők anyagi helyzete ne vétessék figyelembe. Legyen bár a közjegyzők létszáma nagyobb vagy kisebb, de a közhitelesség, melylyel a közjegyzőt felruházzuk, megköveteli, hogy a tudományos képzettséghez illő tisztességes megélhetés a közjegyzőnek biztosítva legyen. E nélkül elveszti a közjegyző a közbecsülést, hitelt. Óvakodjunk ilyen közjegyzőségek megteremtésétől. Pedig a fentebb közölt statisztikai adatok fényesen dokumentálják, hogy most is csak küzdelem és személyes érdem és saját vagyon mellett tarthatja a közjegyző fenn azt a megillető tisztességes életmódot, a melyben a közbizalom és közbecsülés mellett lennie kell.

Ha ez a helyzete is megtámadtatnék azzal, hogy munkakörének 4/10 része minden kárpótlás, vagyis a hatáskör javítása nélkül egyszerűen csak elvonatik, ez az eset országunk közjegyzőségének nem adhatja meg a közbecsülésnek azt a fokát, a mely a hiteles helyet és közeget sine qua non megilleti, ellenkezőleg, alárendeltebb helyzetbe hozza, mely súlyosabb bajoknak lehet kútforrása!

Hogy a közjegyző az ő tevékenységi körében mily hátrányokkal találkozik, ennek felismerése végett következőket kell tekintetbe venni:

a.) Az egész perenkívüli eljárás terén, melyen a közjegyzőnek most kizárólagos hatásköre nincs, a fővárosban aránytalan nagy számban gyakorló ügyvéd a közjegyző működését oly mérvben szorítja meg, mint Európában sehol máshol, mert sehol annyi gyakorló ügyvéd nincs. Elég itt Bécsről konkrét példát előhozni, a hol egy millió négyszázezer lélekszám mellett sokkal kevesebb az ügyvédek száma, mint a félmillió lakossal bíró Budapesten és így nem csoda, ha a közjegyzői működés legnagyobb része a krajczáros másolatok és aláírások hitelesítésére szorítkozik.

b.) A bírósági megbízások alig nyújtanak a közjegyzőnek számbavehető előnyt és itt a bírósági végrehajtók is versenyre vannak bocsájtva; és jellemző, hogy, a közjegyzői kimutatások statisztikája szerint, csőd és vételárfelosztásoknál alig részesül a közjegyző megbízásokban, egyesek csaknem teljesen mellőzvék.

c.) A mennyiben a szaporítás tervbe vételére netalán az a vélekedés is szolgáltatott volna alkalmat, miszerint az új örökösödési

eljárás a közjegyzőnek nagyobb munkakört és a díjfelemelés folytán nagyobb anyagi előnyt nyújt, ezt a kamara, gyakorlati meggyőződéseiből, egészen tévesnek nyilváníthatja.

Ugyanis a hagyaték-tárgyalásokra nézve a kötelező rendelkezést már az 1886. évi VI. törv.-cz. is kimondotta és mind a fővárosi, mind a Pest-Pilis-Solt és Kis-Kun megyei árvaszék kezdettől fogva kizárólag már is a közjegyzőkre bízták a tárgyalást és a többnyire nehezebb munkálatokhoz alkalmazva meg is állapították a költséget kedvezőbb összegben, mint az új örökösödési eljárásban szabályozva van.

Anyagilag pedig annál kevésbé javította fel az új örökösödési törvény a közjegyző helyzetét, mert e szerint ezentúl sok oly teendőket kell ingyen végeznie, a melyekért eddig külön díj, törvény és gyakorlat szerint járt, értjük a telekkönyvi kivonatokat, az adókivonatokat megszerzése körüli fáradságot, az illeték-kiszabási hivatalnak és árvaszéki irattárnak szolgáló, néha sok ívre terjedő másolatokat és azoknak hitelesítését stb.

Sőt nagyon féltő (ez pedig a jövedelemre is nagyon kihat), hogy a közjegyző által tárgyalandó örökösödési ügyek száma az új törvénytől fogva nemcsak nem szaporodni, hanem ellenkezőleg még tovább apadni fog és pedig a törvény 98-100. §§-ban foglalt azon, szerintünk különben is alig helyeselheto, intézkedése folytán, mely szerint az 1868. évi LIV. t.-cz. 580. §-ával az ingatlanokra nézve előirt, semmi gyakorlati értékű, sőt ellenkezőleg, veszélyes hirdetményi eljárást még ingó vagyona is kiterjesztette, a mely a zúgírászat további felburjánzását csak előmozdítva, a lekötött ingó vagyona tekintetében a közjegyző által eddig hivatalosan teljesített örökösödési eljárást megszünteti.

A közjegyző anyagi helyzetéről lévén szó, figyelembe veendő, hogy a közjegyző már állásának elvállalásakor sok áldozatot hoz.

Lemond sokféle polgári jogainak gyakorlatáról, sem országos képviselő nem lehet, sem közhivatalt nem vállalhat, peres ügyekben nem járhat el, magánalakú okiratokat nem vehet fel, de ezek helyett másképp sincs kárpótolva; az örökösödési eljárásoknál — a melynek körében való működés egyike a legterhesebbnek és legkellemetlenebbnek, számtalan ingyen munkát teljesít, nemcsak, hanem készkiadásainak nagyobb része sem térített meg; jövedelmének egy része a bíróságok jó akaratától és keresete általában a bizonytalan

napi forgalomtól függ, melynek jövedelmezősége úgy a tulajdonképi hatáskör, mint pedig a bírói megbízások, illetőleg örökösödési ügyekben alig néhány 100 frtot tevő maximumhoz van kötve, míg a közjegyzővel egyenrangú ügyvédnek néha egyetlenegy ügylet fedezi az egész évi kiadásait. A mit tehát a közjegyző, a keresetőséget tekintve, az ügylet benső értékében hiába keres, azt csakis az ügylet nagyobb száma pótolhatja, de mily fárasztó ily extensiv munkálkodás, mennyire roncsolja az idegeket és fogyasztja a szellemi munkaképességet, a személyhez kötött közhitelesség attributumánál fogva állandó lekötöttség mellett és mégis nem számíthat a közjegyző nyugdíjra vagy aggkorának bármily más biztos ellátására.

Pedig mindezen mozzanatok is szem előtt kell tartani az állások szaporításának kérdésében — különösen azon, ma még működő közjegyzőkkel szemben — kik részben jövedelmezőbb és egyéb előnyökkel járó állásokat odahagyva, a közjegyzői pályán úttörői szerepre vállalkoztak, teljesen jóhiszeműleg, azaz nem sejtve azon ismételt megrázkódtatásokat, a miket intézményünknek a lefolyt 20 évben létesített különféle törvényalkotások miatt kisebb-nagyobb mértékben már is elszenvednie kellett.

A harmadik nem kevésbé jogosult szempont a közönség érdeke és igényei volnának.

E tekintetben a kamara tévesnek találja azt a föltevést, mintha a jelenleg alkalmazásban levő 12 közjegyző most már nem elégíthetné ki a fő- és székvárosi közönségnek igényeit.

Ellenkezőleg, tekintve azt, hogy a közjegyzői munkálatok minőségét, hatályát gyakorlatilag a kamara tagjai, a kik épen ezzel tényleg foglalkoznak, legilletékesebben ismerik, kijelentik, hogy a milyen mértékben eddig és most a közönség a közjegyzők tevékenységét igénybe vette és veszi, abban a mértékben a Budapesten most már szervezett 13 közjegyző nem csak hogy könnyen elvégezheti ez előforduló munkálatokat, hanem még egyszer annyit is megbirhat, a nélkül, hogy a közönségnek legkisebb hátránya származhatnék.

Ezt a kijelentést támogatják nem csak az ügyforgalmi kimutatások, hanem azon körülmény is, hogy sem a kamarához, sem máshova panasz nem érkezett a fővárosi közjegyzőknél előforduló olynemű munkatorlódásról, mely a közönség jogügyleti igényeinek kielégítésére akadályt szolgáltathatna, valamint támogatja ezen kijelentést

az a körülmény, hogy több közjegyző irodájában rendes helyettest nem is tarthat és az összes teendőket, helyettes alkalmazása nélkül, irodai és egyéb személyzete szaporítása nélkül, könnyen elvégzi.

Ezen okoknál fogva a kamara annak a véleménynek ad kifejezést, hogy a Budapestre számításba vett hét újabb közjegyzői állás azonnali felállítása ez időszerint korai, ellenkezőleg azt ajánlja a Ministernek, hogy e kérdésben a legnagyobb ovatosságot tanúsítsa és a szaporításokat csak fokozatosan és csak a szükség igazolása esetében eszközöltesse.

A mi a szaporításra kijelölt helyeket illeti, ha szaporításról egyáltalán szó leend, elvül a közjegyzői állásoknak egymástól való topograflai szétválasztását és bizonyos, egymástól távolabb fekvő helyekre való lekötését tartja követendőnek, mi által nemcsak a közjegyzői irodáknak könnyebb hozzáférhetősége, hanem a fővárosban is annyira elharapódzott zúgírást leküzdésére lehetne törekedni.

Evvel a kamara arra az eshetőségre tér át, hogy, ha a minister az előadott megfontolásoktól mégis eltérve, bár csekélyebb mérvül szaporításokat azonnal fogantatba kívánna venni, mire nézve a kamara, bár azok szükségtelenségére vonatkozó véleményét fenntartja, a következő intézkedéseket ajánlja a Minister figyelmébe, mint melyek a netáni szaporítások hátrányos következményeit egyedül volnának képesek némiképen ellensúlyozni. És pedig;

A.) A mi a balparti városrészeket illeti, a VII. kerületben, vagyis az Erzsébetvárosban, a legjobb esetben is csak egy közjegyzői állás rendszeresítését tartja lehetőnek, úgy azonban, hogy, mivel a VII. ker. népesedése és terjeszkedése a külső rész felé irányul, ennek az egy közjegyzőségnak székhelye az Erzsébet-körüttől kifelé terjedő részhez legyen kötve. Több közjegyzői állás itt egészen szükségtelen, mert ezen VII. kerületnek befelé terjedő része a Terézvárosban székelő három, a Józsefvárosban székelő kettő és az Erzsébetvárosnak külső részére rendszeresítendő, említett egy közjegyzői irodához oly közel van, hogy ezen VII. kerület közönségének érdeke egyáltalán nem igényli ott több közjegyzőség felállítását.

Ennél helyesebbnek és elfogadhatóbbnak tartja e kamara, mindig sulyt fektetve a közjegyzői irodák könnyü hozzáférhetőségére,

egy közjegyzői állásnak Kőbányára és egy másiknak Ujpestre való rendszeresítését.

Nevezetesen Kőbányán a népesedés, kereskedelmi és egyéb kulturális gyarapodás szembetűnő fokozatban annyira fejlődött — különösen a lakosság lélekszáma 1887. év óta mai napig az akkori 4353 lélekről 20000-re szaporodott, ugyanott van külön takarékpénztár, a pesti kereskedelmi és iparbank és a VII., IX. és X. kerületi takarékpénztár fiókja, több virágzó serfőzde és gyár, kereskedelme országos jelentőséggel bír, — úgy, hogy itt abban az esetben, ha e helyhez Soroksár (takarékpénztárral), Kossuthfalva, Erzsébetfalva (takarékpénztárral), Pusztá-Szent-Lőrincz, Kispest, Rákos és Keresztúr (takarékpénztárral), Rákos-Csaba, Rákos és Rákosfalva községek csatoltatnak és melyek Kőbányával együtt több, mint 47000 lélekszámot is kiadnak: akkor itt egy külön közjegyzői iroda elegendő ügyforgalommal bírand.

Hasonló körülmények állanak fenn Ujpestre nézve, mely hely ugyan nem Budapest területébe esik, de annyi érdekekkel fűződik Budapesthez, hogy ennek teljes annexioja csak idő kérdése lehet. Itt szintén négy pénzüintézet: Ujpesti kereskedelmi bank, Ujpestvidéki takarékpénztár, Ujpesti önszegélyző szövetkezet, számos gyár áll fenn, kereskedelmi forgalma élénk és népesedése 27000 lélek; úgy, hogy, ha e helyhez a körülötte fekvő és mintegy 15000 lelket magukba foglaló községek, Palota, Káposztás-Megyer, Fóth, Csömör, Dunakeszi hozzá csatoltatnak, ezek együtt egy külön közjegyzői állásnak szintén biztosítanak kellő forgalmat.

B.) A mi a főváros jobbparti városrészét és környékét illeti, kiváló figyelemben tartandónak véli a kamara azt, hogy Budán és Óbudán a viszonyok sokkal kedvezőtlenebbek, mint bármely nagyobb vidéki városban.

Buda-Óbudán ugyanis nincs kereskedelem, ipar, forgalom, hibáznak tehát a vagyonosodásnak feltételei, sőt még azon egyetlen tekintélyes vagyonszűrés is, — a melyet a bortermelés még 15 évvel ez előtt nyújtott — teljesen elapadt; a lakosság ma a kisiparosok és kiskereskedők szerény osztályától eltekintve, legnagyobb részt a filoxera folytán tönkre ment bortermelő közönségből és tisztviselőkből áll — kik csak minimalis mértékben járulnak a jogforgalomhoz.

Ezen általában mondottakat bizonyítják a következő konkrét adatok is:

A közjegyzői intézmény meghonosítása idejében ugyanis léteztek még a jobbparton is tekintélyesebb bankok és takarékpénztárak, így a budai polgári takarékpénztár, a budai kereskedelmi és iparbank, a Buda-ó-budai népbank, — de ezek mind megbuktak.

Ma ott, a roppant csekély forgalmú III. kerületi takarékpénztárt kivéve, melynek igazgatósága azonban szintén a balparton székel, néhány pénzüintézet csak szerény fiókot tart.

Nincs Budán-Óbudán továbbá egyetlenegy iparvállalat, — a mely székhelyét nem a balparton tartaná, ilyenek pl. kivétel nélkül a téglá- és mészégető részvénytársaságok.

Az ipar és kereskedelem hiányát, illetőleg a jobbparti városrészek ebbeli feltűnő kedvezőtlen helyzetét a pestiekkel szemben a legpregnansabb módon igazolja, különösen is a fővárosban működő 12 kir. közjegyző ebbeli ügyforgalmának statisztikája.

E szerint a jobbparti két budai kir. közjegyző által megejtett váltó óvások száma tett összesen a lefolyt évben 181-et, holott a 10 pesti közjegyző váltó óvásainak száma 13068-ra rúgott.

A másolatok és kereskedelmi könyvek kivonatainak hitelesítési száma tett a budai két közjegyzőnél 718-at, a pestinél 15883-at.

Az ügykönyvbe bevezetett összes ügyletek száma tett a két budai közjegyzőnél 1939-et és a 10 pestinél 18608-at.

Esik tehát:

a váltóóvásokból egy budai közjegyzőre: 90 és egy pestire 1306, — a kereskedelmi kivonatok és másolatok hitelesítéséből esik egy budaira 350, egy pestire pedig 1578, végre az ügykönyvi ügyletek számából esik egy budaira 974, egy pestire pedig 1860.

A közjegyzői ügyforgalom e statisztikájának megfelel a bíróságilag bejegyzett cégeknek statisztikája is: az 1894. évben létezett 4324 cégből ugyanis a jobbpartiakra csak 256, a balpartiakra pedig 4068 esik.

Jellemző adat továbbá, hogy a két budai közjegyző ügyforgalma a 20 évi működés alatt fokozatosan apadt.

De ezen statisztikai adatok inkább csak külső mozzanatokat fejeznek ki; sokkal érezhetőbb azonban az ügyletek értékében való különbség, mert egy budai közjegyzőnek 8-10 ügyletet kell elin-

téznie, hogy annyit keressen, a mennyit átlag egy pesti ügylet nyújt.

Ugyanez áll a hagyatéki ügyekre is, mert, a hol nincs kereskedelem és forgalom és nincs a vagyonosodásnak forrása, ott nagyobb értékű hagyatékról sem lehet szó, sőt jellemző e tekintetben, hogy a budai kir. közjegyzők alig tárgyalnak évenként egy-két hagyatékot, mely nekik a díjátalány maximumát biztosítaná, a mihez még az ingyenes hagyatékok aránytalan nagy száma is járul.

Sőt még a hagyatékok nagyobb osztaléka sem pótolja a budai közjegyzőknek azon többlet értékét, a melyet e csekély értékű hagyatékok nagyobb számának tárgyalása okoz.

A dolog ily állásában tehát a jobbparti két közjegyzői iroda jövődolgozósságának elviselhetlen megszorítása nélkül az ottani állásokat a főváros jobbparti belterületén szaporítani nem lehet.

Ha azonban a minister mindezek daczára a jobbparti közjegyzők területére mégis egy harmadik közjegyzői állást tartana szervezendőnek, akkor azt kéri a kamara, miszerint e harmadik állást ne a fővárosi jobbparti városrészekben, különösen a III. kerületben, hanem a jobbparti közjegyzők területéhez tartozó vidék legmegfelelőbb központjában, különösen Szent-Endre városában szervezze és pedig a következő okoknál fogva:

Míg ugyanis Ó Budán a jogügyletek forgalma egyáltalán nem adhatna egy közjegyzőnek a megélhetésre alapot és az ottani közönség a kényelmes közlekedés folytán annál szívesebben lerándul a város belsejében székelő egyik-másik közjegyzőhöz, mert az ottani járásbíró, telekkönyvi hivatal és árvaszék közelségénél fogva sokkal biztosabban és gyorsabban találja meg a jogügyletek szerkesztéséhez szükséges adatokat, úgy viszont a szentendrei kir. járásbíró területéhez tartozó községek egy ó-budai közjegyzőtől, különösen, ha ez irodáját a Császárfürdő közelében helyezné el, majdnem ép oly távol maradnának, mint ma a II. kerületben székelő közjegyzőtől, ezen közönségre nézve tehát a fennebb hangoztatott, rendkívül fontos cél, különösen a közjegyzői irodáknak kényelmesebb hozzáférhetővé tételének célja, épenséggel nem éretnék el, mihez az is járul, hogy Szent-Endrén, mely város ma telekkönyvihatóssággal felruházott járásbíróssággal, adóhivatallal és takarékpénztárral rendelkezik, az ezen járásbíróssághoz tartozó összes községekkel együtt egy ott székelő közjegyzőnek tisztességes megélhetést biztosítana. Igaz ugyan, hogy ezen intézkedés a két budai

közjegyzői irodától nagyobb munkakört és területet, tehát jövődolgozósságot is vonna el, mert tudnivaló, hogy a szent-endrei kir. járásbírósság egész területe ma a két budai közjegyző kerületében bennfoglaltatik, mi a jobbparti közjegyzői irodák statistikájában az örökösödési ügyeknek feltűnő magasabb számát is magyarázza, de e két iroda érdekénél felebb valónak tartja a kamara az említett vidéki közönség érdekét.

A kamara tehát esetleg javasolja, hogy a szent-endrei királyi járásbírósság egész területe a hozzátartozó községekkel, úgymint: Kaláz, Csobánka, Pilis-Szántó, Pomáz, Sziget Monostor, Pilis Szent-Kereszt, Pilis-Szent-László, Pócsmegyer, Tótfalu, Bogdány, Kis-Oroszi, Visegráddal együtt, mely községek Szent-Endrén kívül 22000 lélekszámmal rendelkeznek, a budai közjegyzők körületéből kihasítottassék és azok számára székhelylyel Szent-Endre városában egy külön közjegyzői állás szerveztessék.

—o—

Egyik mult évi számunkban felvetette *Dr. Gidófalvy István* kolozsvári kir. közjegyző, azt az eszmét, hogy a királyi közjegyzők a szabályszerű tőzsdij élvezete mellett bélyegszükségleteiket az illetékes kir. adóhivataloktól közvetlenül szerezzék be és az így elért hasznot elhalt közjegyzők családja segélyezésére fordítsák.

Mint most értesülünk, a kolozsvári kir. közjegyzői kamara tagjai ezen eszmét magukévá tették és külön-külön kötelezték magukat arra, hogy kieszközlik e jogot és az elért hasznot az érintett célra évenként egy szervezendő kezelő bizottság, esetleg a kamara választmányának kezelése alá bocsátják.

Közjegyzői rendelettár.*)

I.

4163 sz./I. M. E.

A közjegyzőknek adandó bírósági megbízások tárgyában.

Az 1874. XXXV. t. cz. 124. 130. és 131. §§-ban említett ügyekben a kir. közjegyzőknek, mint bírósági megbízottaknak, a bíróságok adnak megbízást.

*) Közölni fogjuk sorrendben az intézményünk életbeléptetése óta arra vonatkozólag kiadott összes ministeri rendeleteket, azokat is, melyek a Rendeletkötetben nem jelentek meg, hogy t. Kartársaink az e részben eddig annyira nélkülözött teljes és könnyen forgatható forrásgyűjteménynek birtokába jöjjenek.

Tekintve, hogy a birói elintézést igénylő ügyek általában hátralékban vannak, a közjegyzők megbízatása pedig a birói teendőik számát kevesbitendi: utasítom az e. f. kir. bíróságokat, hogy a mennyiben a hozzájuk tartozó ügyek bármely ágában hátralék létezik, az előlérintett ügyek ellátását, és pedig mind a hátralékban levőkre, mind az újonnan érkezendőkre nézve, közjegyzőkre bizzák.

Mint hogy továbbá a megbízások gyors elintézése az egyenlő munkafelosztás mellett inkább várható, oly székhelyeken, hol több közjegyző működik, a birói megbízások kiosztásánál a közjegyzők közt sorrendet tartsanak a bíróságok akképen, hogy az egy heti időtartam alatt érkezett teendőket a kinevezés sorrendje szerint első közjegyzőnek, — a következő héten érkezetteket a másodiknak, és így tovább oszszák ki:

Utasítom végre az e. f. kir. bíróságokat, hogy az egyes közjegyzőknek adott megbízásokról külön jegyzéket vezessenek, a következő rovatok szerint:

- a.) első rovatba jön a sorszám;
 - b.) másodikba a birói megbízás iktatói száma és kelte;
 - c.) harmadikba a megbízás neme és az ügy czime;
 - d.) negyedikbe a jelentés beérkezése ideje, illetőleg megjegyzése annak, hogy az ügy a közjegyzőnél még folyamatban van.
- E kimutatás évnegyedenként hozzám felterjesztendő.

Budapest, 1874. deczember 17.

Dr. Pauler Tivadar.

II.

663 sz./I. M. E.

A közjegyzői utasítást illetőleg.

I. Általános szabályok.

1. §.

A közjegyző köteles irodáját az 1875. XXXV. t. cz. 15. §-ban foglalt bejelentés mellett czimtábla kifüggesztése által is megjelölni.

2. §.

A közjegyző bizonyos órákat jelöljön meg, a melyeken irodájában található. Intézkedni kell egyszersmind, hogy holléte, s az irodába visszaérkezése mindig tudva legyen, s hogy a hozzá czimzett iratok és kézbesítvények távollétében is elfogadtathassanak.

3. §.

Minden közjegyző tartozik a székhelyről távozását, és a székhelyre visszaérkezését — ha a távollét tartama legalább egy napot tesz — a helybeli járásbirónak rövid uton bejelenteni.

4. §.

A mely székhelyen több közjegyző van alkalmazva, lehetőleg akkép járjanak el, hogy a székhelyen egy közjegyző mindig található legyen.

5. §.

A közjegyző köteles a megbízások teljesítésében a jelentkezés, illetőleg érkezés sorrendjét megtartani, s a megkezdett ügyet befejezni, mielőtt máshoz kezdene.

E szabály alul kivételnek van helye, ha valamely ügylet, felvétele veszély nélkül el nem halasztható.

6. §.

A közjegyző az általa felvett vagy kiadott irományokhoz bélyegnagyságú papírt használjon.

7. §.

A közjegyzőnek száraz és olajfestékű pecséttel kell magát ellátni.

8. §.

A közjegyző saját aláírásán kívül nem köteles az irományokat sajátkezüleg írni. Intézkednie kell azonban, hogy minden iromány tiszta, hibátlan és olvasható legyen.

9. §.

Az általános bélyeg- és illetékszabályok a közjegyzőre nézve is kötelezők.

10. §.

A bélyegilleték az általános szabályok szerint a közjegyzőnél őrizendő eredeti okiraton, tanusítványok eseteiben pedig a félnek kiadandó tanusítványon rovatik le. Kiadványok a hivatalos kiadványokról szóló törvényrendeletben meghatározott bélyeggel látnadók el.

11. §.

Oly esetben, midőn az illeték hivatalos kiszabás útján, készpénzben rovandó le: tartozik a közjegyző a jogügyletről felvett okirat másolatát a felvétel napjától számítandó 8 nap alatt az illeték-kiszabással megbízott hivatalhoz beküldeni.

12. §.

A közjegyző tartozik a bélyeg és illeték-szabályok pontos megtartására ügyelni oly okiratoknál is, melyek nála az 1874.

XXXV. t. cikkben említett bármely czélből felmutattatnak vagy le-
tétetnek.

Bélyeg vagy illeték megrövidítése esetében a lelet-felvételi köte-
lezettség a közjegyzőt is terheli.

13. §.

A közjegyző minden, általa kezelt ügyletre nézve a bélyeg-
és illeték- szabályok megtartásáért felelős lévén, az említett sza-
bályok 255. §-a szerint tartandó ellenőrzési szemle a közjegyzői iro-
dákra is kiterjed.

II. Okiratok felvétele.

14. §.

Közjegyzői okiratokra az ügyszám felül a bal oldalra irandó
s az ügyszám mellett az évszám is kiteendő.

15. §.

A közjegyzői okirat három részből áll: a bevezetés, maga a
jogügylet s a záradék.

16. §.

Az okirat bevezetése a következő rendet követi:

a.) Első sorban a közjegyző megnevezése — «előttem N.
N. x i kir. közjegyző előtt,» és ha a közjegyző, a fél meg-
keresésére, irodáján kívül vesz lel okiratot: «Én, N. N. x i
kir. közjegyző, — T.T. (a fél az 1874. XXXV. t. cz. 79 §. pontja
szerint megnevezve) megkeresésére.»

b.) Erre következnek a megjelenés említése, a felek megne-
vezése s a körülmények szerint az 1874. XXXV. t. cz. 79 §. b.
és c.) pontjaiban foglalt adatok.

17 §.

A jogügyleti rész megfelelő czimmal látandó el, mely az id.
törv. 62. §. utasításának megtartása mellett, középre irandó.

18. §.

A záradék tartalmát képezik:

a.) Az 1874. XXXV. t. c. 79. §. d.) és következő pontjaiban
említett adatok;

b.) a díjgyezék tételek szerint felszámítva, az okirat bal
oldalán.

III. Kiadványok.

19. §.

Hiteles kiadványt, és hitelesített vagy egyszerű másolatot a
közjegyző csak teljesen befejezett ügyletről adhat ki, az 1874. XXXV.
t. cz. 137. s következő §§. szabályai szerint.

Az ügyszámra nézve a 14. § itt is alkalmazandó.

Tanúsítványok és jegyzőkönyvek.

20. §.

A tanúsítványokról az 1874. XXXV. t. cz. által kijelölt ese-
tekben felveendő jegyzőkönyv az egész eljárás körülményes leírását
foglalja magában a következő rendben:

- a.) az ügyszám a 14. §. szerint;
- b.) közepén a czim: «jegyzőkönyv»;
- c.) a jelenlevők megnevezése s az idevonatkozó adatok a 15 §.
utasításának megfelelő módon;
- d.) a tárgy és az eljárás;
- e.) a befejezés, a 18. §.-ban foglalt utasítás hasonszerű al-
kalmazása mellett.

21. §.

A jegyzőkönyvben megemlítendő, hogy annak alapján a ta-
núsítvány kiadatott, és hogy a tanúsítvány minő bélyeggel van
ellátva.

Örökösödési eljárás.

22. §.

Örökösödési ügyek tárgyalása végett a közjegyző az érdekel-
teket irodájában megjelenésre idéztetheti, vagy a hozzá tartozó te-
rület más községeiben tarthat e czélből tárgyalásokat.

Az idézvény a közjegyző aláírásával és pecsétjével látandó el.

23. §.

Ha az eljárás folyamában egyezés jön létre, ezt a közjegyző,
a mennyiben az eljárás vezetésére a bíróságtól nyert megbizást; a
tárgyalási jegyzőkönyvbe, ha pedig az örökösök részéről bizatott
meg: közjegyzői okiratba veszi fel.

24. §.

A közjegyző tartozik minden esetben — akár birói megbizás,
akár az érdekeltek megkeresése folytán vezet: a tárgyalást: a ha-
gyatéki kimutatásokat az e részben fennálló törvényes szabályoknak

megfelelőleg, az eljárás befejezésétől — s a mennyiben az osztályos egyezség érvényességéhez gyámhatósági jóváhagyás kívántatik: ennek vissza érkezésétől számítandó nyolcz nap alatt az illeték kiszabással megbizott hivatalnak beküldeni.

25. §.

Ha a tárgyalás alkalmával az egyezség nem sikerül, a közjegyző az érdekeltek nyilatkozatai szerint a jegyzőkönyvben említse meg, hogy az örökösök közül ki vagy kik vannak birtokban (1868. LIV. t. cz. 587 §).

26. §.

Ha a hagyatéki tárgyalásra a megidézett örökösök nem mindnyájan jelentek meg: a közjegyző tartozik a meg nem jelentekre vonatkozó kézbesítési vevényeket a jegyzőkönyv mellett az illető bíróságnak bemutatni.

VI. Könyvek vezetése.

27. §.

Az 1874. XXXV. t. cz. 151-157. §§.-ban előszabott könyveken felül a másolatoknak, kereskedelmi és üzleti könyvek kivonatainak, a fordításoknak hitelesítéséről, valamint a közjegyző által szerkesztett beadványokról is külön könyvek vezetendők, a jelen utasításhoz csatolt minták szerint.

28. §.

Ugyanazon egy könyv vagy jegyzék több év folyamára kiterjedhet, azon feltétel alatt, hogy az évszám az 1874. XXXV. t. cz. 154. §. értelmében minden évfolyam első és utolsó lapjain külön kitétéssék, kívül pedig a könyv vagy jegyzék az évfolyamokat kiténtető jelekkel láttassék el.

Kelt Budapesten, 1875 február 16.-án.

Dr. Pauler Tivadar s. k.
m. kir. igazságügyminister.

III.

1435 sz./I. M. E.

A közjegyzői biztosítéknak telekkönyvi bekeblezés általi kimutatása iránt.

Az 1874: XXXV. t. cz. 9 §. megengedi, hogy a közjegyzői biztosíték telekkönyvi bekeblezés által mutattassék ki, a nélkül, hogy megneveznék: kinek javára kebleztessék be a zálogjog.

Ugyanazon törvény 173. §.-a a biztosíték célját határozza meg; személyeket, a kiket a biztosítékra zálogjog illet — meg sem nevezhetett.

Hogy a közjegyzői törvénynek ez intézkedései a telekkönyvi rendtartás szellemével összhangba hozassanak: rendelem, hogy az óvadéklevelelben világosan kitétéssék, miszerint a zálogjog bekeblezése — az 1884: XXXV. t. cz. 173 §.-ában meghatározott célból az állam javára — engedtetik meg.

Budapest, 1875. april 29-én.

Perczel.

IV.

2133 sz./I. M. E.

Az értékpapiroknak közjegyzői ovadékképessége tárgyában.

A közjegyzői biztosíték az 1874. XXXV. t. cikk 9. §-a szerint egyebek közt magyar államkötvényekben vagy a kormány által országosan ovadékkul alkalmasnak nyilvánított értékpapirokban is kimutható lévén: kellő tájékozás, s a biztosíték elfogadásánál követendő elvek egyformasága céljából a magyar kir. pénzügyminis-teriumnak f. é. junius hó 20.-án, 24, 422. sz. a kelt átirata alapján kijelentem:

I. hogy a törvényben használt «államkötvény» elnevezés egész általánosságban veendő s alatta nem csak azon állampapírok értendők, melyek természetüknél fogva az államkötvény nevét viselik, hanem mindazon állami értékpapírok is, melyek által az állam magát bizonyos tőke, kamat vagy nyereség fizetésére kötelezte; ide foglalandók tehát épugy a tulajdonképi államkötvények, mint az állami vasuti záloglevelek, kincstári utalványok, sorsjegyek és pénztári jegyek is.

Az ily értelemben vett állami értékpapírok pedig a következők:

1. A magyar és erdélyi, továbbá a horvát-szlavon mindennemű földtehermentesítési kötvények úgy a záradékosok, mint a záradék nélküliek.

2. Az 1868. évi magyar vasuti kölcsön-kötvények.

3. A magyar szállóváltási államkötvények.

4. Az 1870. évi magyar nyereségsorsjegyek.

5. Az 1871. évi gömöri vasuti záloglevélkölcsön záloglevelei.

6. Az 1871. évi 30 milliós kölcsön kötvényei.

7. Az 1873 évi 54 milliós államkölcsön kötvényei.

8. Az 1873. évi 6% kincstári utalványok.

9. Az 1874. évi másodkibocsátású 6% kincstári utalványok.

10. Az irtvány- és maradványföldek megváltásának közvetítésére kibocsátott jelzálogos úrbéri kötvények.

II. A kincstári kamatozó pénztári jegyek.

A keleti vasuti másodkibocsátású elsőbbségi kötvények, melyeknek kamatozása és beváltása az állam által biztosított — ennek folytán már most szintén állampapírok jellegével bírnak s ugyané sorozatba foglalandók.

II. A mi az országosan ovadékképesekül nyilvánított és elfogadható értékpapírok megjelölését illeti: egyelőre csak a magyar földhitelintézet zálogleveleit tekintem közjegyzői biztosítékul elfogadhatóknak — míg t. i. más hasonló pénzügyi jogviszonyai törvény útján fognak szabályoztatni.

Budapest, 1875. június hó 28. án.

Perczel.
m. kir. igazságügyminister.

V.

20149 sz./I. M.

Hogy a kisbirtokosok földhitelintézeti záloglevelei közjegyzői biztosítékul elfogadhatók.

Folyó évi június hó 28.-ról 2133 sz./I. M. E. rendeletem kapcsán kijelentem, hogy a magy. kisbirtokosok földhitelintézetének zálogleveleit is oly értékpapíroknak tekintem, melyek kir. közjegyzői biztosítékul elfogadhatók.

Budapesten, 1875. évi július hó 13. án.

Perczel Béla.

FOLYÓIRAT

a perenkivüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

A magyarországi királyi közjegyzők közlönye.

→ Kiadja a magyarországi kir. közjegyzők országos egylete. ←

Szerkeszti Dr. CHARMANT OSZKÁR fiumei kir. közjegyző,

Előfizetési ár
egész évre 5 forint, félévre 3 forint

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Fiume Riva Szápary 8 sz. a.

Megjelenik havonként egyszer.

TARTALOM: Az örökösödési eljárás életbe lépésének hatása a kir. közjegyzőkre. — Az örökösödési eljárás 94. §-a. — Az új örökösödési eljárás 62. és 63. §§-ai. — A közjegyző helyettesítése. — Érvénytelen közokiratok. — Kérdések. — Vegyesek.

Az örökösödési eljárás életbe lépésének hatása
a kir. közjegyzőkre.

Ezen eljárás életbelépése óta — két hó alatt — azt hiszem, minden közjegyző, de különösen a provinciális közjegyzők, határozott fogalmat szerezhettek maguknak arról, hogy előnyös-e az existenciájukra nézve ezen eljárás, vagy sem, — szaporítja-e teendőiket és növeli-e jövedelmüket, vagy sem?

A törvény, az eljárást tekintve, kétségtelen hogy előnyös a közjegyzőre nézve is, mivel hogy ennek megadtá a módokat arra, hogy ezentúl a legbonyolultabb hagyatékot is képes leendő befejezni, a zilált telekkönyvi állapotokat a felek közönyössége vagy rosszakaratú ellenkezése daczára is rendezni.

Nem lehet kétségbe vonni azt sem, hogy a közjegyzők kezeibe legalább is megegyszer annyi hagyatéki ügy kerül elintézés végett, mint eddigelé, de a munka meg legalább is háromszor annyi leendő s aránylag költségesebb, mint eddigelé, mert a különféle joghatálylyal eszkozlendő idézések az összes felek részére, az ügygondnoki kinevezések, a mindannyiszor felveendő tárgyalási jegyzőkönyvek és a tényleges birtoklás alapjáni eljárások keresztülvitele témérdek uj s költséges munkával szaporítja a közjegyzők teendőit.